

Nr 70

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 26 februari 1960 (nr 22) om statlig krigsförsäkring m. m.

Genom en den 15 september 1961 dagtecknad proposition, nr 172, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återropande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll,

dels jämlikt § 87 regeringsformen föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 26 februari 1960 (nr 22) om statlig krigsförsäkring och

2) lag om ändrad lydelse av 3 § 2 mom. lagen den 5 december 1958 (nr 566) om ersättning för krigsskada å egendom,

dels föreslagit riksdagen att medgiva att statens krigsförsäkringsnämnd bemyndigas att ingå avtal därom att staten i den utsträckning som anges i statsrådsprotokollet den 5 maj 1961 automatiskt inträder såsom direktförsäkringsgivare eller återförsäkringsgivare vid eventuellt utbrott av ett krig som är ägnat att i väsentlig grad beröra svenskt näringsliv.

De ovan angivna författningsförslagen är av följande lydelse.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 2 § lagen den 26 februari 1960 (nr 22) om statlig krigsförsäkring

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 26 februari 1960 om statlig krigsförsäkring skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.

Staten äger meddela *transportförsäkring* mot krigsrisk samt mot risk att egendom lägges under embargo eller uppbringas eller genom annan dylik åtgärd anhålles av främmande stat eller av den, som där tillvällat el-

Staten äger meddela *transport- och motorfordonsförsäkring* mot krigsrisk samt mot risk att egendom lägges under embargo eller uppbringas eller genom annan dylik åtgärd anhålles av främmande stat eller av

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ler söker tillvälla sig makten. Mot samma risker må försäkring meddelas även av egendom, som lagrats i utlandet för införsel till riket.

Staten må ock åt svenskt försäkringsbolag eller sammanslutning av sådana bolag meddela återförsäkring av försäkring, varom i första stycket förmäles, av transportförsäkring i övrigt samt av *brandförsäkring*.

Med avseende — — — — —

den, som där tillvällat eller söker tillvälla sig makten. Mot samma risker må försäkring meddelas även av egendom, som lagrats i utlandet för införsel till riket.

Staten må ock åt svenskt försäkringsbolag eller sammanslutning av sådana bolag meddela återförsäkring av försäkring, varom i första stycket förmäles, av transportförsäkring i övrigt samt av *brand-, maskin-, trafik- och ansvarighetsförsäkring*.

åga tillämpning.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit av trycket i Svensk författningssamling.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 3 § 2 mom. lagen den 5 december 1958 (nr 566) om ersättning för krigsskada å egendom

Härigenom förordnas, att 3 § 2 mom. lagen den 5 december 1958 om ersättning för krigsskada å egendom skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

2 mom. Lagen äger icke heller tillämpning i fråga om fartyg, luftfartyg eller annan egendom i fall, då *transportförsäkring* mot krigsrisk kan erhållas jämligt *lagen den 10 mars 1939 om statlig krigsförsäkring m. m.* och med stöd därav meddelade bestämmelser.

2 mom. Lagen äger icke heller tillämpning i fråga om fartyg, luftfartyg eller annan egendom i fall, då *försäkring* mot krigsrisk kan erhållas jämligt *lagen den 26 februari 1960 om statlig krigsförsäkring* och med stöd därav meddelade bestämmelser.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit av trycket i Svensk författningssamling.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges såsom ett led i beredningsplaneringen förslag till sådan ändring av lagen om statlig krigsförsäkring att möjlighet öppnas för staten att meddela även motorfordonsförsäkring mot krigsrisk m. m. samt återförsäkring av sådan försäkring och av maskin-, trafik- och ansvarighetsförsäkring. I anslutning härtil föreslås en mindre jämkning i lagen om ersättning för krigsskada å egendom.

I propositionen begäres vidare riksdagens medgivande till att statens krigsförsäkringsnämnd bemyndigas att träffa beredningsavtal varigenom staten på områden som är av särskild betydelse för folkförsörjningen och näringslivet automatiskt inträder såsom försäkringsgivare vid eventuellt utbrott av ett krig, som är ägnat att i väsentlig grad beröra svenskt näringsliv.

Den redogörelse, som härefter lämnas för propositionen, upptar vad föredragande departementschefen anfört i propositionen. I fråga om gällande bestämmelser samt den framställning, som legat till grund för propositionen, ävensom remissyttranden får utskottet hänvisa till propositionen.

Lagrådet har lämnat lagförslagen utan erinran.

Departementschefen

Föredragande departementschefen, statsrådet Lange, har anfört:

»Gällande lag om statlig krigsförsäkring tillkom under fjolåret och innefattar en i huvudsak redaktionell modernisering av 1939 års lag i ämnet. I enlighet med vad som angavs i propositionen rörande den nya lagen har av beredskapsskäl efter lagens utfärdande en särskild krigsförsäkringsnämnd tillsatts, vilken fått i uppdrag att vidtaga förberedelser för lagens tillämpning samt att omhändera den försäkringsverksamhet, som med stöd av 2 och 4 §§ i lagen kan komma att bedrivas av staten.

Vid det igångsatta planeringsarbetet har krigsförsäkringsnämnden funnit, att det från beredskapssynpunkt skulle vara av värde att på ett antal områden beredningsavtal såvitt möjligt träffas rörande statens inträdande såsom försäkringsgivare i vissa på förhand bestämda situationer. Ett dylikt krigsutbrottsavtal finnes sedan 1946 på sjötransportområdet. Avtalet innebär i huvudsak att staten vid utbrott av ett krig, som är ägnat att i väsentlig grad beröra svensk handel och sjöfart, automatiskt övertager alla av berörda försäkringsanstalter dessförinnan direkt eller indirekt tecknade, ej avlupna krigsförsäkringar å svenska alimnt (försäkringsbara intressen i fråga om fartyg, laster och frakter).

Krigsförsäkringsnämnden har i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit om bemyndigande att vidtaga ändringar i 1946 års krigsutbrottsavtal, att kom-

plettera avtalet med särskilda klausuler beträffande flygkaskorisker, nybyggnadsrisker på varv samt lufttransport-, landtransport- och lagerrisker ävensom att teckna erforderliga återförsäkringsavtal rörande civilrisker i alla grenar av transportförsäkring och i brandförsäkring. Vidare har nämnden hemställt om sådan ändring av lagen om statlig krigsförsäkring att staten kan meddela direkt motorfordonsförsäkring samt återförsäkring av såväl sådan försäkring som maskinförsäkring, trafikförsäkring och ansvarighetsförsäkring. Nämnden åsyftar att träffa erforderliga beredskapsavtal på de av lagändringen berörda försäkringsområdena.

I remissyttrandena över krigsförsäkringsnämndens framställning har nämndens förslag i stort sett tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Endast på några punkter har från en del håll vissa erinringar gjorts eller behov av vissa kompletterande överväganden m. m. påtalats.

Jämlikt lagen om statlig krigsförsäkring äger staten vid krig, krigsfara eller utomordentliga, av krig föranledda förhållanden meddela vissa slag av direktförsäkring och återförsäkring. En dylik medverkan från statens sida på försäkringsområdet har bedömts vara en oundgänglig förutsättning för tryggandet av folkförsörjningen och näringslivets nödiga fortgång i krigssituationer som allvarligt berör vårt land. Från beredskapssynpunkt framstår det såsom angeläget att den statliga krigsförsäkringsverksamheten icke improviseras utan väl förberedes. Staten bör ha möjlighet att på områden, som är av särskild betydelse för folkförsörjningen och näringslivet, automatiskt inträda såsom direktförsäkringsgivare eller återförsäkringsgivare i vissa på förhand bestämda lägen, vilka kan bedömas vara sådana att en statlig medverkan är nödvändig. Härigenom erhålles i görligaste mån garantier för att icke plötsligt inträdande krigssituationer medför försäkringsavbrott på dessa områden. För att skapa en dylik god ekonomisk försvarsberedskap synes det erforderligt att fortsätta på den väg, som år 1946 beträddes genom upprättandet av krigsutbrottsavtalet på sjöförsäkringsområdet. Jag förordar därför att avtal av ifrågavarande typ ingås i den ytterligare utsträckning som betingas från beredskapssynpunkt. I likhet med vad som skedde i samband med 1946 års krigsutbrottsavtal torde riksdagens medgivande att ingå de nya beredskapsavtalen böra inhämtas.

Avtal varigenom staten åtager sig att i vissa krigssituationer automatiskt inträda såsom direktförsäkringsgivare eller återförsäkringsgivare synes mig böra kunna träffas icke blott på det område, som beröres av 1946 års avtal, utan beträffande alla slag av försäkring, varom förmäles i första stycket av 2 § krigsförsäkringslagen i dess nuvarande lydelse. Ett bemyndigande av denna omfattning för krigsförsäkringsnämnden att ingå krigsutbrottsavtal tillgodoser nämndens önskemål rörande möjligheter att ingå avtal beträffande flygkaskorisker samt lufttransport-, landtransport- och lagerrisker. Ett sådant bemyndigande torde även täcka nybyggnadsrisker på varv, vilka i detta sammanhang får anses omfattade av transportförsäkring. Komplettering av gällande krigsutbrottsavtal till att omfatta även nybyggnader på svenska varv synes motiverad bl. a. av det naturliga sambandet mellan

försäkring av fartyg och försäkring av fartygsnybyggnader. En sådan utvidgning av krigsförsäkringsskyddet har även betydelse från beredskaps-synpunkt. Jag vill därför förordna att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens godkännande av att nämnden bemyndigas att ingå krigsutbrottsavtal för de föreslagna försäkringsområdena.

Det är ett viktigt allmänt intresse att vid utbrott av krig, som medför avbrott av reassuransförbindelserna med utlandet, sådana risktoppar i civil transportförsäkring och brandförsäkring, som icke kan täckas i samverkan mellan de svenska försäkringsbolagen, kan återförsäkras hos staten. Krigsförsäkringslagen medger därför att staten meddelar återförsäkring på ifrågavarande områden. För den ekonomiska försvarsberedskapen är det av vikt att staten i angivna krigssituationer automatiskt inträder såsom återförsäkringsgivare beträffande toppriskerna. Jag hemställer därför att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens godkännande av att krigsförsäkringsnämnden bemyndigas att träffa krigsutbrottsavtal jämväl om sådant övertagande av återförsäkringsansvar.

Försäkring av motorfordon räknas enligt praxis icke till transportförsäkring. Krigsförsäkringsnämnden har emellertid med tanke på den svenska lastbilstrafiken på utlandet föreslagit, att krigsförsäkringslagen skall ändras så att motorfordonsförsäkring föres in under lagen och att därefter såvitt möjligt beredskapsavtal träffas. Med hänsyn till den växande betydelse såsom transportmedel, som motorfordonen fått, förordar jag att i första stycket av 2 § lagen om statlig krigsförsäkring motorfordonsförsäkring upptages vid sidan av transportförsäkring. Med en sådan ändring och oförändrad lydelse av stadgandet i andra stycket av samma paragraf rörande återförsäkring av försäkring, varom i första stycket förmåles, öppnas möjlighet för staten att under krig, krigsfara eller utomordentliga, av krig föranledda förhållanden meddela direktförsäkring och återförsäkring av motorfordonsförsäkring mot sådan risk som nämnes i första stycket av 2 § krigsförsäkringslagen. Något behov av att låta lagen omfatta motorfordonsförsäkring i övrigt synes icke föreligga.

Av beredskapsskäl bör även möjlighet finnas att träffa avtal varigenom staten åtager sig att i vissa krigssituationer automatiskt inträda såsom direktförsäkringsgivare eller återförsäkringsgivare i fråga om försäkring mot risk som nyss sagts av lastbilar i utlandstrafik. I den mån det finnes ändamålsenligt bör avtal i ämnet kunna utformas så, att statens riskåtagande täcker icke blott skador, som inträffar i utlandet, utan även skador, som här i riket drabbar lastbil under färd från utlandet till ort inom Sverige eller i motsatt riktning. Jag är icke beredd att nu taga ställning till frågan huruvida sådant krigsutbrottsavtal i större eller mindre utsträckning bör omfatta jämväl bilar, som utför transporter allenast inom Sverige. Denna fråga torde böra utredas av krigsförsäkringsnämnden i samråd med bl. a. krigsskadenämnden. Därest i framtiden efter en dylik utredning det skulle befinnas vara skäl att binda staten genom ett krigsutbrottsavtal beträffande bilar i inrikestrafik, torde frågan härom få särskilt underställas riksdagen.

Den nu förordade utvidgningen av den statliga krigsförsäkringen ger anledning till en ändring av 3 § 2 mom. lagen den 5 december 1958 om ersättning för krigsskada å egendom. Sistnämnda lagrum innehåller, såsom förut nämnts, att lagen om ersättning för krigsskada å egendom icke äger tillämpning i fråga om fartyg, luftfartyg eller annan egendom i fall, då transportförsäkring mot krigsrisk kan erhållas jämlikt krigsförsäkringslagen och med stöd därav meddelade bestämmelser. Lagrummet torde böra ändras så, att förutom transportförsäkring mot krigsrisk även motorfordonsförsäkring mot krigsrisk inbegripes. Enklast synes detta kunna ske genom att det snävare begreppet transportförsäkring mot krigsrisk utbytes mot det vidare begreppet försäkring mot krigsrisk. Lagrummet torde samtidigt böra redaktionellt jämkas med hänsyn till att den nya lagen om statlig krigsförsäkring tillkommit efter det krigsskadeersättningslagen utfärdats.

Av krigsförsäkringsnämndens framställning och remissutlåtandena däröver framgår att de svenska försäkringsbolagens behov av möjligheter att erhålla återförsäkring hos staten icke är begränsat till de försäkringsformer som angivits i det föregående. Ett motsvarande behov föreligger såvitt angår maskinförsäkring, trafikförsäkring och ansvarighetsförsäkring. I dessa tre grenar föreligger det i större eller mindre utsträckning topprisker, som de svenska försäkringsbolagen icke har kapacitet att täcka själva utan som i normala fall täckes genom återförsäkring hos utländska försäkringsbolag. Då det måste betecknas såsom ett samhällsintresse att i händelse av krig, krigsfara eller utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, som medför att det utländska återförsäkringsskyddet bortfaller, de svenska försäkringsbolagen icke ställes utan nödig reassurans, vill jag tillstyrka att lagen om statlig krigsförsäkring ändras så, att staten må åt svenskt försäkringsbolag eller sammanslutning av sådana bolag meddela återförsäkring jämväl av maskinförsäkring, trafikförsäkring och ansvarighetsförsäkring. För ändamålet torde ifrågavarande tre försäkringsformer böra tilläggas efter brandförsäkring i 2 § andra stycket krigsförsäkringslagen. I anledning av vad försäkringsinspektionen och statens krigsskadenämnd anfört rörande uteslutande av krigsskador inom maskinförsäkring vill jag uttala, att jag förutsätter att den statliga återförsäkringen av maskinförsäkring icke kommer att avse sådana maskinskador, vilka omfattas av det statliga krigsskadeskyddet. Krigsskador fallande inom maskinförsäkringsområdet synes härutinnan böra behandlas på samma sätt som krigsskador inom brandförsäkringsområdet.

Av beredskapsskäl förordar jag vidare att jämväl i fråga om maskinförsäkring, trafikförsäkring och ansvarighetsförsäkring inhämtas riksdagens medgivande till bemyndigande för krigsförsäkringsnämnden att träffa krigsutbrottsavtal av innehåll att i angivna krigssituationer staten automatiskt inträder såsom återförsäkringsgivare beträffande i avtalen angivna topprisker.

Det närmare innehållet och den närmare konstruktionen av de krigsut-

brottsavtal, som kan komma att träffas i enlighet med vad jag i det föregående förordat, torde få göras beroende av förhållandena på varje särskilt område och av vad som vid den fortsatta beredskapsplaneringen finnes ändamålsenligt. För samtliga ifrågavarande avtals del torde dock böra gälla, att statens krigsförsäkringsnämnd efter Kungl. Maj:ts bemyndigande såsom förhandlande part ingår avtalen under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande. Även ändring i sådant avtal bör bero av Kungl. Maj:ts godkännande. Beträffande avtalens utformning kan jag i stort sett ansluta mig till de av försäkringsinspektionen anförda synpunkterna. Avtalen bör sålunda i huvudsak begränsas till att innehålla de grundläggande bestämmelserna rörande statens inträdande såsom direkt- eller återförsäkringsgivare. De bör icke belastas med närmare tekniska bestämmelser beträffande försäkringsvillkor, anmälningar av olika slag m. m. Härutinnan torde i avtalen lämpligen böra hänvisas till särskilda kompletterande överenskommelser mellan krigsförsäkringsnämnden och vederbörande avtalspart. Statens inträdande såsom försäkringsgivare torde i avtalen böra göras beroende av utbrott av krig som är ägnat att i väsentlig grad beröra svenskt näringsliv. Det bör ankomma på krigsförsäkringsnämnden att med uppmärksamhet följa förhållandena på de olika försäkringsområdena och att, därest ändrade förhållanden inträder, taga initiativ till erforderliga ändringar i avtalen. Nu anförda synpunkter rörande avtalsutformningen torde, därest riksdagen icke har något att erinra däremot, böra gälla jämväl vid en modernisering av det nu gällande krigsutbrottsavtalet på sjöförsäkringsområdet. Synpunkterna synes även böra vara vägledande därest — i enlighet med riksdagens medgivande 1946 — avtal skulle komma att träffas beträffande återförsäkring av försäkring för olycksfall som till följd av krigsåtgärd drabbar å fartyg eller annat transportmedel tjänstgörande person.»

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot de i propositionen framlagda förslagen och får därför hemställa,

att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition, nr 172.

Stockholm den 28 november 1961

På andra lagutskottets vägnar:

JOHN R. ANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Nils Elowsson, Axel Svensson*, fru Hamrin-Thorell*, fru Carlqvist, fru Gärda Svenson*, herr Birke, fröken Nordström och herr Lars Larsson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Nilsson i Göteborg, fröken Wetterström, fru Ekendahl, herrar Johansson i Södertälje, Wahrendorff*, Fredriksson och Carlsson i Huskvarna.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.